

A mély hitü édesanya.

(Anyák napján)

Alapíge: Máté 15. rész, 28. vers.

Alapigénkben k. afiai! Máté evangélista egy édesanyát állít előnkbe, akinek leánya, amint ő mondá, valami ördögi gonosz betegségtől gyötörtetett. Ez asszony, ki föníciai pogány nő volt, egy alkalommal, midőn Jézus Galileában járt, leányát hozzá vitte és kérte, hogy gyógyítsa meg. Hiszen sokat hallott már az ő csodálatos gyógyításairól és kiált vala feléje: „Uram, Dávidnak fia, könyörülj rajtám!”

A Mester első pillanatra idegenkedett tőle, mivel a zsidók tisztátalannak tartották a pogányokkal való érintkezést és nem akarta, hogy még tanítványai is megbotránkozzanak benne. Az anya sürgető, kitartó könyörgésének és a tanítványok unszolásának mégiscsak engedett. Magához engedvén, így szóla: „Óh asszony, nagy a te hited! Legyen néked a te akaratod szerint” és meggyógyula leánya attól a pillanattól fogva.

Igen! Nagy a te hited! így szólott egykor Jézus a leányáért aggódó édesanyának. Így szólhatunk mi is ma, anyák ünnepén, saját tapasztalatainkból, megfigyeléseinkből ítélve, hogy nagy a hite egy jó édesanyának. Ez a hit a gyermeke iránt való mély szeretetből táplálkozik, amely csodás dolgok véghezvitelére képesíti.

Elmélkedjünk hát ma e mély hitü édesanyáról, testvéreim! Nézzük meg:

- I. Az ő csodás anyai szeretetét és aztán
- II. Tegyük tisztességet Neki, hódoljunk előtte,

I.

Ismeritek ugyebár, testvéreim, Mózes születésének körülményeit, amely szerint az anya három hónapig rejtegette kis fiát, a kis gyermekeket halálra kereső katonák előtt és amikor tovább már nem lehetett rejtegetni: gyékényből kosarat fon és a sás közé rejti. A gyermek nénjével pedig figyelteti, hogy vajjon mi lesz további sorsa.

Az édesanyai szeretet örökös gyermeke felett itt is.

Vagy ismeritek úgy-e az első Királyok könyvéből annak a két asszonynak a történetét, akik együtt laktak. Tudjátok, hogy mindkettőnek három napi időközzel egy-egy fia születik. Egyiké csakhamar meghal és egy éjszaka elrabolja, kicseréli a másikéval. A másik felfedezi és ebből vizsoly származik. Mivel nem tudnak megegyezni, ügyükkel Salamonhoz mennek, hogy igazságot szolgáltatasson. Salamon király, amikor ketté akarja vágni a gyermeket, hogy egyik felét egyiknek, másik felét a másiknak adja és így tegyen igazságot, akkor fölsikolt a gyermekét féltő szeretet az igazi anyából és azt mondja, hogy inkább legyen a másiké a gyermek, csak éljen.

Ime! Az anyai szeretet önmaga boldogságát áldozza fel.

K. afiai! Én ismerek édesanyát, aki ezekben a gonosz, kegyetlen időkben kenyérkereső élettárs nélkül maradt egyetlen fiával és ő, a jobb viszonyokhoz szokott urinő, hogy fiát taníttathassa, elmegy szolgálni. Nem fél tőle, nem restelli. Azt tartja, hogy Jézus is szolgált másoknak. Szolgálatát önmegtagadással végzi. Hisz fiáért teszi. És mily boldog lenne, ha így célját elérhetné.

Mindezek a példák a csodás, mély anyai szeretetről tesznek tanúságot. És még ezeken kívül hány példát hozhatnék fel ennek igazolására. Nem hiába mondotta hát Jézus eme leányáért aggódó főniciai asszonynak: „Óh asszony! Nagy a te hited!”

Nézzetek gyermekeitekre ti mai anyák és mondjátok meg, hogy hasonló helyzetben nem úgy cselekednétek-e ti is? Nem tiltakozott-e a ti anyai szívetek, amikor az elmúlt világháború a harcmezőkre ragadta gyermekeiteket s odaállította a halál torkába, az irgalmat nem ismerő ellenséges golyók elé. Könnyes szemetek, fájó szívetek és zokogó ajkatok nem e tiltakozást fejezte-e ki?! — Aztán sokszor drága gyermeketek felé

nyújtja ki a könyörtelen halál csontos kezét, hogy elragadja töletek, hogy lezárja ragyogó szemét, viaszsárgává meszelje rózsás arcát, hogy ne találkozhattok soha többet e földi életben. Óh! mondjátok meg, hogy nem veszitek-e föl a küzdelmet az életrabló ellen. Óh bizony, egy anya inkább szegénnyé és koldussá teszi magát, inkább utolsó erejét föláldozza a virrasztásban és ápolásban, csak hogy gyermekét megmenthesse, megtarthassa.

Méltán mondhatjuk hát a mai anyákra is: „Óh asszony, nagy a te hited!”

II.

A régi világban az anyát úgy tekintették, mint akinek kötelességei vannak, de jogai nincsenek. Nem tudták értékelni. Azt hitték, hogy csak a férfi vihet végbe hőstetteket. Nem tudták, hogy anyának lenni már magában véve nagy hőstett. Hiszen ugyanakkor, amikor férjét és a világot egy gyermekkel megajándékozza, saját életét kockáztatja. Voltak azonban gyermekek, akik mikor nagyok lettek, akkor is érezték édesanyjuk simogató kezét, kedves szavait és mindent érettök áldozó szeretetét. Ezek meleg szavu, dicsőítő éneket zengtek édes anyjukról. Így lassanként kezdték fölfedezni az édesanvát a nagy emberi családban.

Ez volt a gyermeki hála, a gyermeki hódolat első megnyilvánulása.

Ekkor azonban jött valami szennyes áramlatú folyam, amely mindent elsodrással fenyegetett. Jöttek az újkori eszmék: az önzés, a mult és az öregek iránti tiszteletlenség s a modern erkölcstelenség, amely kitermelte magából a gyermeki hálátlanságot. Megcsufolták az anyaság szent eszméjét. — Ekkor született meg, a mi korunkban, ott túl az Óceánon, Amerikában, e szennyes áramlatok közepette egy lelkes és dicső mozgalom: az anyákról való megemlékezés ünnepélyes külsőségek között amely újra vissza akarja állítani az édesanyát arra a helyre, ami őt megilleti.

Ez volt a második tisztességtévése a gyermekeknek az anyákkal szemben.

Az anyának nagy becse és értéke abban rejlik afiai, hogy bár fájdalommal, de a gyermeknek, a jövő nemzedéknek ő ad életet. Hiszen enélkül nem volna semmi magasztosabb célja

az életnek. Aztán ezt a gyermeket, ezt a jövő nemzedéket ő neveli, jellemét ő formálja az édesapának a segítségével, sok gyöngédséggel, szeretettel és sokszor bizony sok mindenről lemond az anya, csak azért, hogy gyermekének meglegyen az, amire szüksége van. Az apa küzd az anyagi javakért, a megélhetésért; küzd az eszményekért, a jobb jelenért és a jobb jövőért; a közügyek fölvirágzásáért, s míg az apa, a férfi így küzd az élet nagy piacán, addig az anya csendes önfeláldozással dolgozik otthon, a családban gyermekeiért. Az életharcból hazatérő férjet pedig meleg, puha fészekkel fogadja s lesimítja homlokán a viharos küzdelem nyomait.

Talán azért nem vették őt észre sokáig, azért nem látták meg, hogy milyen drága kincse ő az emberi életnek, mert az ő hősie önfeláldozása otthon folyt le a családban, csendben, míg a férfi küzdelme olt künn az élet színpadán. De hát anya nélkül jöhettek volna-e új harcosok az életbe? Ezek az új harcosok, ezek az új katonák mind át voltak itatva az anyai lélek gyöngédségével, finomságával, megértésével és lelkesedésével. Azért óh! ezerszer legyenek áldottak a jó anyák, akik igaz, nemes lelkű fiakat és leányokat nevelnek a jövőnek. Mert bizony a Példabeszédek írójával mondhatjuk, kiálthatjuk mi is: „Derék asszonyt kicsoda találhat, mert ennek ára jóval felülhaladja az igazgyöngyöket.” (Példb. 31¹⁰.)

Ilyen gondolatokkal hódoljatok ma ti is T.-im! nagy és kicsiny gyermekek édesanyátok előtt, az anyák ünnepén, hogy ez a hódolat jutalom legyen az ő részökre, hogy ebből ők erőt merítsenek a viharos, a megpróbáló idők további küzdelmére, mert bizony mondom néktek, hogy az ilyen nagy hit, mint a milyen az édesanyáé, mentheti meg csupán lelkünk bizalmát és nemesebb eszményeit. Az ő szavukat halljuk, ha lelkünk kételyek és meghasonlások örvényébe kerül. Az ő nagy, legyőzhetetlen hitük Madách: „Ember tragédiá”-jának utolsó mondatával így biztat minden időben: ember, fiam, édes gyermekem, küzdj és bízva bizzál! Ámen.

Benczédi Ferenc.

A megmozdult hely.

PüNKÖSTI egyházi beszéd.

Alapíge: Csel. 4. r. 31. v. „És minek utánna könyörögtek, megmozdula a hely, ahol egybegyültek, és betelének mindnyájan szent lélekkel és az Isten beszédét bátorsággal szólják vala“.

Jeruzsálem, a zsidók szent városa, különös képet mutat. Ünnepi szín és hangulat tölti be a tereket és utcákat. Nagy zarándok csapatok érkeznek, nem csak az ország különböző részeiből, hanem Mezopotániából, Kappadóciából, Pontusból, Frigiából és Pamfiliából, Egyiptomból és Rómából. Itt az aratás kezdete és a törvény kiadásának öröme ünnepi találkozót ad egymásnak Ázsia, Afrika és Európa zsidó és prozelita lakossága. Mint a folyók a tengerbe, úgy ömlik a zarándokok tarka serege részint gyalog, részint tevéen, részint számárháton. Mint a megzavart hangyaboly, úgy hemzseg a sokaság és mindenki siet a Salamon gyönyörű temploma felé, hogy Jahvé oltárára tegye áldozatát. A templom körüli téreken hangosan folyik a pénzváltás és az áldozati állatok fölött való alkudozás. Egy érzés és egy gondolat tölti be kelet és nyugat tájairól ide sereglett zarándokok lelkét. Áldozni Izrael hatalmas Urának, aki választott népét nem csupán kiragadta és Egyiptomi faraók rabszolgaságából: hanem a tejjel és mézzel folyó Kanahán földjére juttatta, amely földön esztendőről-esztendőre megújítja az ő gazdasági áldását az árpa kalászosokban és a szőlőfűrtök sokaságában. Óh! nincs más Isten ezen a hatalmas Jehován kívül, aki meglátogatja az Atyák vétkeit a fiakban, de irgalmas azokhoz, akik megtartják parancsolatait. Ezen hatalmas Úr előtt leborulni, neki az állati áldozatot bemutatni, az ő parancsolatait betüsz szerint betartani: ez vágya, álma, öröme és bolgogsága minden igaz izraelitának. Ez a szent vágyakozás, ez a vallásos áhítat hozta ma ide az ősi hagyományon csüngő sokaságot. Boldogok abban a tudatban, hogy szíveik összedobbannak, egymással kezet szoríthatnak s közös templomukban együtt áldozhatnak.

De mialatt ennek a sokaságnak hangos lármája és büszke

nemzeti örömének a hangjai visszhangzanak az utcákon és a templomban, azalatt egy 12 tagból álló, megfélemlített csapat egy szegényes felső házba bezárkozva, nem mert az ünneplő tömeg közé vegyülni. Az árvaság és az elhagyatottság szomorú érzése töltötte be lelküket. Gondolatban maguk előtt látták azt a Názáreti Mestert, akivel együtt jártak Galilea virágos mezőin, a Genezáret tavának tiszta tükrén akkor, amikor annyi halat fogtak, hogy a hálójuk is szakadozott a teher súlya alatt, a Jákób kútjánál, ahol szólotta az örökélet beszédét, a „hegyen”, ahol a boldogságról olyan elragadóan beszélt nekik, ahogyan még ember nem szólott. Óh! milyen gazdag reménnyel kísérték mindenfelé útjában s milyen áhitattal hallgatták beszédét, amellyel országot ígért nekik, amelyben igazság lakozik. Hová lettek ezek a szép álmok, ezek a szebb jövőt ígérő reménységek? A Golgota véres keresztlje letörte minden szép tervüket, minden reményüket s most ime megszegyenilve és megfélemlítve, a saját véreik előtt is elzárkozva, kétség és aggodalom közt tusakodnak, hogy mi tevők legyenek.

És ebben a gyötrelmes helyzetben, ebben a kétségbeejtő pillanatban az elhagyatott és árván maradt szív ösztönével szemeket az égre függesztik, egy értelemmel és egy lélekkel Istenhez fordulnak s imádságban öntik ki vágyaikat az élő Isten előtt. Ennek az imádságnak rendkívüli hatása volt. Csoda történt nyomában. Az alapíge szerint „minekutánna imádkoztak, megmozdula a hely, ahol összegyültek, és betelének mindnyájan szentlélekkel, és az Isten beszédét bátorsággal szólják vala.” Vajjon mi történhetett itt. Talán csudás földrengés, mint Jézus halálakor? Nem! hiszen a többit jól tudjátok. Ez imádság hatása alatt kivirágzott a keresztény egyház s hódító útjára indult Jézus szelleme. Óh! mennyire szükség volna nekünk is, hogy csoda történjék bennünk és körülöttünk! Mennyire szükségünk volna, hogy egyházi és vallási életünk álló vize megmozduljon, hogy hősök és apostolok támadjanak közöttünk is, akik Istennek beszédét nagy bátorsággal szólják, akik a hosszú tespedés után az élet, a mozgás és fejlődés új útjaira vezessenek minket!

Milyen is lehetett az apostolok amaz imádsága, amelynek hatására megmozdult az a hely, ahol összegyülve valának?

Az az *imátság* az *élő hit* imádsága volt. Mint valamely régen letűnt álmvilágnak csodálatos visszhangja, úgy tűnik fel ma előttünk az alapíge. Hát nem imádkozunk mi is eleget? Magányunk csöndjében s itt az Isten házában is nem hangzik-e naponkint az Uram! Uram kiáltás? Nincsen-e különös gondunk arra, hogy érzéseinket és gondolatainkat minél szebb és zengzetesebb szavakban fejezzük ki s imádságunkat minél szebb és művésziesebb formákban öntsük ki. Minden esetre szebb és tetszetősebb formákban, mint aminőkben azok az egyszerű halászok és vámszedők tehették. És mégis a mi imádságaink a legtöbbször csak elhangzanak a levegőben, mint a pusztában kiáltásnak a szava. Azoknak nyomában nem ül el a gond és aggodalom felhője lelkünkön; nem száradnak fel a bánat könnyei szemünkből; nem látjuk tisztábban hivatásunk útját; nem ragyog fényesebben előttünk életünk célja; nem ébrednek újabb elhatározások lelkünkben; nem kapunk bátorságot Isten országának munkálására; s nem gyúl fel a mi lelkünkben az a szent láng, amely azokat az egyszerű apostolokat magával ragadta. Nem hogy a hely mozdulna meg, ahol magánosan vagy összegyűlve imádkozunk, hanem hideg és érzéketlen marad szivünk, gyöngé és tehetetlen akaratum, kietlen és puszt lelki világunk. Imádkozunk, de azért minden marad bennünk és körülöttünk a régiben. Tovább sirunk, csüggedünk, aggódunk és panaszkodunk, hogy Isten nem hallgatja meg a mi imádságunkat.

Vajjon mi az oka annak, hogy ennyire hatástalanok a mi imádságaink? Hiszen Isten ma is a régi. Az Ő természeti és erkölcsi törvényei ma is a régiek. Úgy tetszik nekem, hogy nem az Isten változott meg, hanem megváltozott az ember. Megváltoztak az ember érzései és gondolatai. Imádkozunk mi is, de a mi imádságunk az üres szavak imádsága, amelynek nincsen megkivánt lelki mélysége. A mi imádságunk a gépies imádság, amelyet értelem és öntudat nélkül ledarál az ajak. A mi imádságunk az önteltség farizeusi imádsága, amellyel alázatos bűnbánat helyett érdemeinkkel dicsekszünk az Isten előtt. A mi imádságunk az önzés imádsága, amellyel a világok és az emberiség Urát, a magunk kis céljainak szolgálatába szeretnők állítani. A mi imádságunk az anyagi javakhoz és a földhöz tapadt imádság, amelynek nincsen az Isten felsőbb rendű eszményi világába való szárnyalása. Az ilyen imádságra

régen sem mozdult volna meg a hely, ahol elhangzott s ma sem rezdül meg a szívnek egyetlen húrja sem.

Nem ilyen imádság volt az apostolok imádsága. Lehet, hogy ők nem is foglalták szavakba közös óhajtásaikat, hanem egy mélyről jövő sóhajtasban egyesültek az egyedül élő Istennel. Lehet, hogy ők magukról megfeledkezve abba az eszményi világba szárnyaltak gondolataikkal, amelynek szépségéről annyit hallottak a Mestertől. Az ők imádságuk az élő hitnek az imádsága volt. Annak a hitnek, amelyről Jézus azt mondotta, hogy belőle egy mustármagnyi is hegyeket mozdit ki helyükből. Hogyne mozditotta volna meg hát azt a helyet, ahol összegyűlve voltak.

Igen, Ker.-ek, csak az élő hitre s az Istenben vetett bizalomra épített imádságnak van az ember lelkére, életére, céljaira, tevékenységére kiható áldásos hatása. Jézus egy alkalommal, amikor a tanítványok csodálkozásuknak adtak kifejezést az ő cselekedetei fölött, így szólott hozzájuk: „Ha hitek van és nem kételkedtek, nemcsak hasonló dolgokat tudtok cselekedni, hanem ha azt mondjátok e hegynek: kelj fel és zuhanj a tengerbe, az is meglészen; s amit könyörgéstelekben kértek, mindazt meg is kapjátok, ha hisztek“. Egy más alkalommal, mikor a tengeren süllyedni kezdő tanítványok kétségbeesve kiáltoztak: „Tarts meg Uram, mert elveszünk“ — Jézus megdorgálta őket, mondván: „Kicsinyhitűek, miért kételkedtek.“ Úgy van, ker.-ek! A mi kishitűségünk, a mi bizalmatlanságunk az egyik legfőbb oka annak, hogy eszményeink elhomályosultak, hogy tehetetlen töprengésben élünk, hogy akaratunk nem tud szárnyakat öltetni, hogy külső csodákat várunk ahelyett, hogy mi igyekeznénk a hit erejével csodákat tenni. A mi kishitűségünk az oka annak, hogy az ősektől örökölt szép vallásunk igazságai a véka alá rejtett gyertya sorsára jutottak; hogy iskoláink sinylődnek, templomaink üresen konganak s egyházi intézményeink süllyedőben vannak. A mi kishitűségünk az oka, hogy olyanok lettünk, mint az evangéliumi terméketlen fügefa, amelyet hiában öntözött a gondos kertész, de az gyümölcsöt még sem termelt. A mi kishitűségünk az oka annak, hogy az evangélium drága magvai köves földbe hullnak, ahol gyümölcsöt nem hozhatnak, mert a gyöngye vetés idő előtt elszárad.

Egy kiváló egyh. szónok (Prohászka O.) beszél egy slájerországi tóról, amely egy hatalmas szikla tövében fekszik. Ez

a tó a megvakult csikókról nevezetes. Hogy történt ezeknek az állatoknak a megvakulása? Úgy, hogy valamely titkos ösztöntől vitelve mind beljebb és beljebb mentek a sziklába azokon az apró nyílásokon át, amelyeket a szikla alól kiáradó víz évezredes lassú munkával vágott magának. A belső földalatti üregekben elveszítették a kifelé vezető utakat s hosszú időn keresztül ott bent kellett élniök. A nap sugaraitól elzárt sötétségben idő folytán elveszítették látásukat; megvakultak. Amikor aztán valamely szerencsés véletlen következtében ismét kijutnak a szabadba, már nem látnak semmit. Hiába ragyog rájuk a déli nap fénylő sugara s hiába ringatja a szél a körüllevő fenyők árnyékát a tó sima tükren: ezek a szerencsétlen megvakult állatok nem látják s öröm és cél nélkül járnak-kelnek a vízben. Azonban ez a vakság sem tart örök időig. Ha hosszasabban élnek kint a szabadban, hol naponkint ismét omlanak rájuk a világosság sugarai, látásuk megjön, s újra örülhetnek a természet nagyszerű pompájának s társaikkal együtt vigan ugrándoznak a tó vizében.

Úgy járt a mai kor embere is, mint azok a szerencsétlen, eltévedt állatkák. Egyoldalú műveltségünk tulságosan előtérbe tolta az értelem erejét felsőbbrendű érzéseink rovására. A tisztán értelmi befolyások alá került ember, belemerült a természettudományok mélységébe, az ok és okozat örökös kutatásába. A folytonos „miért” nagy kérdésétől vitelve olyan mélységekbe utott, ahonnan már nem könnyű a visszatérés. Elveszítette a kivezető utakat, mint a csikók a sziklaüregekben. És lassankint elveszítette a hitnek a szeméit, amelyekkel az érzékelhető és kézzelfogható világon kívül és túl láthatna az értelemmel utól nem érhető, ismeretlen világokat. A maga kicsinyes, szűk körű értelmi világán túl nem látja az Isten országának fényességét, az eszmények ragyogó világát, az ember-milliók titkos vágyakozását s az élő Isten dicsőségét.

Vajjon hát ez jelentené a végső határt? Ez a gyászos temető, amelyből nincs feltámadás, ez a sötét éjszaka, mely után nem jön el többé a derengő hajnal? Óh nem. De szükség van erre az éjszakára, hogy aztán az ember annál jobban tudja becsülni a nappal világosságát. Kellett ez a vakság, hogy azután élvezni tudjuk a látás gyönyörűségét. Isten akarata volt ez a lelki betegség, hogy azután annál édesebb legyen az egészség áldása. Hiszen már keressük ebből az ijesztő sötétségből

a kivezető utakat, már kezd derengeni a hajnal, és előbb-utóbb vagy az élő Isten ujrateremtő parancsára, vagy a prófétai ébresztő szóatra a sötétségből világosság, a halálból feltámadás, a zürzavarból egy áldott összhang lesz, s a bábeli zürzavar egy áldott pünkösti jelenetté változik, amelyben a szétszórt és különböző nyelvű emberek újra megértik egymást. Ismét elkövetkezik az az idő, amikor a lelki vakok látnak, a süketek hallanak, a sánták járnak s a szegényeknek az evangélium prédikáltatik. Ismét elkövetkezik az az idő, mikor a hitnek életadó és termékenyítő napja feltámad az alvó lelkekben s feltámadását áhítatos imádsággal köszönti a bizó és reménykedő ember. Ez az imádság, mely a hívő és bizakodó ember lelkéből fakad, lesz az élet imádsága. Ez lesz az ébresztő szózat, a teremtő hang, amelyre megmozdulnak a lélek szunynyadó tehetségei. Önmagához tér a megdermedt lelkiismeret, hogy mint reggeli harangszó, új munkára szólítson; hogy mutassa az istenországa felé vezető utakat. A hitből származott ezen imádság ébresztő szavára felszabadul a bilincsekbe vert akarat, hogy megkezdje az építő és fejlesztő munkát. Ott, ahol eddig romok jelölték útját, az Isten dicsőségének új templomai fognak emelkedni. Ott, ahol eddig könnypatak, vértenger, milliók sóhajtása, árvák és özvegyek jajjai fakadtak nyomában, a béke és szeretet angyalai fognak megjelenni, hogy letöröljék a könnyeket, begyógyítsák a sebeket. Ott, ahol eddig a rideg közöny és a tétlen egykedvűség foglalta el a lelkeket, amelynek hatása alatt Sionnak utai sirtak: áhítatos hívők serge tölti be az Istenházát, s meleg keblü, egymás boldogságát szivükön viselő emberek teremtik meg Istenországát. Ott, ahol eddig repülőgépeket épített az ember, a lélek szárnyairól is gondoskodni fog, s ahol a rádió segítségével a különböző országok lakóit összekapcsolta, a testvériség érzésével teremt egy szép családi egységet. Igen! megmozdult a hely az apostolok hitből származó imádságára, de a hit ma is csodát teszen.

* * *

De az apostolok imádsága, az *egyetértés* és az *egyetakárás* imádsága is volt.

Egyoldalú értelmi műveltségünk eredménye az, hogy túlságosan egyéniek lettünk. Minden munkánkban az „én” áll előtérben. Mi a hasznom és mi a személyes előnyöm? Ez az

első kérdés minden lépésünkben és vállalkozásunkban. Imádságainkban is előtérbe nyomulnak egyéni óhajtasaink és vágyaink s Istent a magunk egyéni önzésének eszközéül akarjuk megnyerni. Ez az oka és magyarázata annak, hogy imádságunkra semmi válasz nem érkezik az égből, hogy közös ügyeink nem mennek előre, hogy templomaink pusztulnak, iskoláink tengődnek s egész egyházi életünk a hanyatlás képét mutatja. Igaz ugyan, hogy lelkiüdvösségét mindenkinek magának kell munkálnia, de azért az ember nem csak önmagának él. Isten minket társadalmi életre is teremtett. Egyéni vágyaink mellett vannak közös vágyaink; egyéni céljaink mellett közös céljaink és egyéni eszményeink mellett közös eszményeink. Közös céljainkat csak közös akarattal valósíthatjuk meg. A legegyszerűbb gép is csak úgy működhetik eredményesen, ha benne minden kis alkatrész a közös cél szolgálatában áll. Ismeretes a régi bölcs atya mondása, hogy az egyes vesszőszálakat külön-külön bárki eltörheti, de sohat egybekötve, eltörni lehetetlen. Az egyes kis csermelyeket is bármilyen kis akadály eltérítheti útjából, de eggyé olvadva, hatalmas folyammá válik, amely magával ragadja az útjában álló akadályokat. Társadalmi életünkben is ott van előhaladás, ahol az egyéni érdekek egy közös célban s az egyéni eszmények egy közös akarásban tudnak egyesülni. Ott van igazi társadalmi élet, ahol az emberek belátják, hogy bármilyen különbözőképpen osztotta ki Isten a talentumokat, de azért mindenkitől egyformán számon kéri azokat, hogy bármilyen különböző utakon járunk, de azért mindnyájunknak ugyanazon célhoz kell jutnunk, hogy a különböző és szétáradó vágyaknak, reményeknek egy szépséges harmóniában kell egyesülniök, amiként a természet szétfolyó jelenségei az Istenség célgondolatában vagy a különböző tájakról jövő vizek egy közös tengerben egyesülnek.

Egy indus bölcs mondotta, hogy ha 12 ember minden nap ugyanazzal a gondolattal ugyanarra a csillagra tekint, világhatalmat jelent. Bármilyen kicsinyek s bármilyen kevesen vagyunk, de ha egy közös célban egyesülni tudunk s akaratunkat a közös cél munkálására egyesíteni tudjuk: akkor számunk megsokszorozódik s erőnk megnövekedik. Az ilyen akaratból származó munkának meg is van a kívánt eredménye. Lám az apostolokról is írva van, hogy nem csak hittek, hanem egyet is akartak. „A hívők sokaságának szive-lelke egy vala”.

Ebből az egységes akaratból származott az az imádság,* amely után megmozdult a hely, ahol egybegyűlve voltak.

Próbáljuk meg mi is Ker.-ek, hogy az egyéni útunk helyett keressük meg a közös utakat, hogy önző érdekeinket rendeljük alá a közérdeknek; hogy szétágazó és szertefolyó eszményeinket, gondolatainkat és akaratunkat egyesítsük egy közös célban. Bizonyára tapasztalni fogjuk, hogy amilyen mértékben homályosulnak el az egyéni érdekek, olyan mértékben világosodik a köz java s halad előre istenországa. Ez nem az egyén teljes megsemmisítését jelenti. Az egyénnek is meg vannak a maga istenadta jogai. Csak erős és határozott egyéniségek alkothatnak erős társadalmat. Ez az egység bizonyos harmóniát jelent, amely harmóniában mindenki a maga egyéniségének megfelelően veszen részt. Mint a test tagjai, bár különböző munkát végeznek, de mégis egy közös célt szolgálnak: úgy a társadalom különböző elemei is egy irányban kell hogy egyesítsék tehetségeiket és munkájukat.

Azért hát imádkozzék az egyes ember. Imádkozzék az elzárt szoba titkos magányában, a munka műhelyében, vagy a természet áldott kebelén. Imádságában juttassa kifejezésre szíve minden vágyát, lelke minden reménységét. De imádkozzék itt e szent helyen, ahol az evangélium igazságai mellett háttérbe szorulnak az egyéni kívánságok s ahol közös eszmények fénye mellett elhomályosulnak az egyesek eszményei, ahol egy közös oltárra tesszük le szívének és lelkének minden áldozatát. Meglátjátok, hogy az ilyen egy akaratból származó imádságnak ma is milyen csodálatos ereje van. Hogy nyomában megmozdul az élet. Mozgás, munka és tevékenység indul meg ott, ahová az enyészet terjesztette ki szárnyait. Megindul az a pünköszi szélzúgás, amely tetterre és munkára serkenti az aggodalmaskodókat, a kicsinyes, akadálykeresőket. Üde, friss levegő árad oda, ahol fojtó és elviselhetetlen volt a légkör. Szép kilátások nyílnak azok előtt, akik eddig sötétben botorkáltak. Óh boldog lesz az a társadalom, amely ilyen melegkeblű, egycélra törekvő fajokból tevődik össze. És boldog lesz az az egyház, amelynek intézményei ilyen lelkes és buzgó hivek kezében vannak letéve, mert beteljesedik rajta a régi latin közmondás: „Az imádság az egyház fegyvere.”

Az egyhelyben álló tó vize megromlik s benne a vigan uszkáló halak helyett undok, csunya állatok vernek tanyát. A

bezárt templom, amelyet nem használnak s időnkint nem szel-
lőztetnek, megtelik pókhálóval s denevérek tanyája lesz. Szük-
ség van mindenütt a mozgásra. Imádkozzunk hát erős hittel
és egy akarattal, hogy imádkozásunk nyomában megmozdul-
jon minden körülöttünk s újjá szülessünk mi s általunk az
anyaszentegyház. Ámen.

Vári Albert.

A világ lelke és az Isten lelke.

Alapige: I. Kor. II. r. 12 v „Nem e világnak
lelkét vettük, hanem a lelket, mely Is-
tentől vagyon.”

Az eszmék és igazságok életre hívása, valamint ezeknek az idő folyamán győzelemre juttatása Isten kezébe van bízva. A történelem megörökíti azok neveit, kik az eszmék és igazságok győzelemre juttatásában Istennek mintegy kiválasztottai, a küzdelem élén állottak, megörökíti azon eseményeket is, melyek által az egyesek, a küzdelem élére kerültek. S ez eseményekben valóban csodálatosak az Isten utai és kikutathatatlanok azon befolyások, melyek által Isten nemcsak hogy legyőzi a legnagyobb ellenséget is, hanem sokszor az egykori ellenségeket teszi az eszmék és igazságok legerősebb bajnokaivá, a küzdelem vezéreivé. Mily igaz példa erre Pál apostol története. Ő, ki egykor vakdühvel eltelve ment a távol Damaszkuszba is, hogy a keresztényeket fogva vigye Jeruzsálembe, — ő lett az Isten végéremehetetlen intézkedése folytán a kereszténység eszméjének, a keresztény igazságoknak legtántoríthatatlanabb küzdője. Ne kutassuk most megtérését és annak okait, ne szóljunk most tudományairól és lelki felvilágosodásáról, elégedjünk meg azzal, hogy ez apostol a kereszténység eszméjének, a keresztény igazságoknak legnagyobb bajnoka vala. Győzni, győzni a világosság fegyverével, kiemelni a lelkeket a kétségbeejtő sötétségből, kiirtani az erkölcstelenség posványát, megmutatni az üdvnek útját, a tökéletesség ösvé-

nyét, hogy érezze, tudja mindenki, hogy ott lakik Isten az emberben; e nagy cél lebegett az apostol előtt.

De hullámszik körülötte az emberiség életének tengere, s a zajgó tenger kevés gyöngyszemet, sok iszapot hány fel mélyéből. Még az általa alakított gyülekezeteknek kebelében sem találja a remélt kincseket. *Bölcsességet hirdetek nektek* — szól az apostol; *bölcsességet, melyet szem nem látott, fül nem hallott, melyet Isten készített az őtet szeretőknek.* És lám a bölcsesség hirdetésének nincs meg a várt eredménye. A világban tovább dühöng a sötétség és félreértés, az erkölcstelenség és durvaság; csak mint pásztortűz az éjji homályban, itt-ott gyúl fel az igaz világosság, Isten dolgainak értéke. A gonoszság feltartóztatathatatlanul folytatja a maga útját, a jóság és igazság csak itt-ott verhet tanyát. Az apostol felemelkedik; egy pillantást vet a világ folyására, önmagától kérdi: vajjon mi okon terjed a rossz és csaknem megállásra mi okon van kárhoztatva a jó, az igaz bölcsesség? S amint így vizsgálódik, elmélkedik, feltűnik előtte egy kis csoport, melynek lelke tisztább, fogékonyabb, világosabb, mint a tömegé, mely inkább látja, inkább érti a bölcsességnek dolgait, mint annyi más. És az apostol vizsgálódása, elmélkedése közben kétféle lelket lát e világban, e világon folyó küzdelmekben; egyik, mely késedelmes a felfogásra, lassu, sőt közönyös a megértésre és befogadásra; a másik, mely érti az isteni dolgok mélységét és magasságát, az életnek célját, hivatását, a tökéletességre való törekvés magasztosságát, üdvösségét. Előbbit nevezi ő a világ, az utóbbit pedig az Isten lelkének. És hiveire esvén tekintete, inti és buzdítja őket a bölcsesség megértésére, az isteni dolgok gyakorlására, mert a kétféle lélek közül, melyet ő az emberek között lát, „mi nem e világnak lelkét vettük, — mond — hanem a lelket, mely Istentől vagyon.” Az apostol szavai alapján ismerjük meg ez alkalommal röviden a *világnak és az Istennek lelkét.*

A *világnak lelke* az, mely ellensége volt Jézusnak s keresztre hurcolta az Idvezitőt. A világ lelke ellen kellett küzdenie legtöbbször az apostolnak. A világ lelke az, amely évszázadok során mindig ellene állt az emberiséget boldogító eszmék és igazságok győzelmének; ez áll útjában ma is az igaz világosságnak s az ember szellemi és lelki tökéletesedésének. Világ lelke! Miben különbözik ez az Isten lelkétől, kérdezitek. Hiszen nem Isten műve-e e világ, nem az ő lelke jelenik-e

meg ennek összes rendszerében? De igen, e világ az Isten alkotmánya; rendszere, változata az isteni törvények eredménye. De egyes dolgokat, változatokat, eseményeket és történeteket soha se tudott az emberiség java a jóságos Istennek tulajdonítani s ezeknek forrásául, kútfejéül mintegy ellentétéül az Isten lelkének, egy más lelket jelölt meg s elnevezte — a világ lelkének. S hogy mit kell érteni ez alatt, jól tudta azt az Idvezítő, a nagy apostol és tudnunk kell nekünk is ma.

Tudnunk kell! de miből ismerjük meg? Romboló szelleméből, melyet véghezvisz az emberiség életén. Ott küzd az lépten-nyomon ellenetek is, hogy megejtsen, megfertőzze szíveket, elrabolja reményeiteket.

Kiben a világ lelke van, az csak a jelennek él. Az ilyen ember előtt nincs remény a jövő iránt s egy jövő élet képe csak szent csalás az együgyűek és a hiú reménykedők részére. Ott vannak a világ örömei, szólanak, ragadd meg, élvezd azokat, míg el nem jő a sötét éjszaka. Itt és ott virágok nyílnak, ne ápold, hanem szakítsd le azokat, mielőtt mások élvezhetik az illatot, vagy kinyújtják kezüket utánuk. Ne gyűjts, ne takarékoskodj, szól a világ lelke, hisz úgy se tudod, ki élvezi majd táradtságod jutalmát, egyél és igyál, használd vagyonodat. Tiszfességes munkával, becsülettel várod előhaladásodat s nem boldogulhatsz, míg mások kényelemben, pompában úsznak. Nem jelenik-e meg ily esetben sokszor előtted a világnak kísértő lelke, ezt mondva: élj a jelennek, a jelen kor szellemének; dobd el a becsületet, nyujtsd ki a kezedet az első halom pénz után, mely kezed ügyébe akad; használd ki embertársaid jóságát, aztán tépd ki a hálát szivedből, mit törődöl a hazának, egyháznak jövő sorsával — szól a világ lelke, élvezd az előnyöket, melyeket a ma nyújt, aknázd ki bányáit, ha éhen hal is az utókor. Várod csendesén, türelemmel várod, amig eljön majd az apai áldás ideje. Sohse várd, szól a világ lelke — előtted a tál lencse, add el örökségedet, bocsásd áruba még Istennek áldását is és üresítsd ki, mely előtted áll, a tál lencsét. A világ lelke a jelennek él, a jelennek, de nem a jövőért; nála a cél a jelen, a jövő semmi, nem ültet úgy fát, hogy alatta hálás unokák dicsőíthessék az elődök szent nevét.

A világ lelke az anyagiakért és e világtól nyerhető java-kért él. Mi hasznom, mi előnyöm van bármely dologból? Ezt kérdi; az önzetlen, tiszta munkát nem ismeri; vagyon halmaz,

mellyel ezeket lehet kézben tartani, hir, dicsőség, melyet bámul a tömeg: ez a világ lelke vágyának netovábbja. S az út, melyen ezt keresi: nem a kötelességek hiv teljesítése, hanem szóbeszéd, nagyzolás, embertársai félrevezetése, rászedése. Az anyagi javakért, világi előnyökért, elárulja a világ lelke a testvért és barátot, áruba bocsátja a hazát, máglyára hurcolja az igazságot, börtönbe veti a világosságot.

Hir, hatalom, dicsőség! mennyi vér folyt, mennyi máglya gyúlt fel miattatok! Mert a világnak lelke, melynek teremtményei vagytok, előhaladást nem szeret és féltékeny. A világossággal, melyet gyújtassz, összeontod a világ lelkének hatalmát, a szabadsággal, melyet hirdetsz, fenyegeted tekintélyét, szeretetteddel, melyet gyakorolsz, kisebbited dicsőségét és a világnak lelke, féltékenységeben pallósával sújt, ezért el kell tehát esned. Nézzetek végig a történelmen, hány pallós villant meg már a világ lelkének féltékenysége miatt, az eszmék és igazságok bajnokainak fejei felett? E miatt bukott el Jézus is, e miatt halt meg az apostol s az emberiségnek és hazánknek is annyi jelese!

A világ lelke nem érti meg a magasztos dolgokat, nem akar tudni az isteni bölcsességről: érdek az, mely a jelennek él csupán, mely anyagi és világi javakat keres kizárólag, mely szomjuhozza a hirt, hatalmat és dicsőséget. Ez ellen küzd az apostol, ez ellen inti hiveit, hogy elkerüljék a világ lelkét és ennek dolgait, azzal biztatván: „mi pedig nem vettük a világnak lelkét, hanem a lelket, mely Istentől vagyon.”

* * *

De lássuk most az Isten lelkét. Istennek lelke és annak működése ellentétben áll a világ lelkével és annak működésével. Mintha börtönből szabadulnánk, úgy érezzük magunkat, ha a világ lelke szemlélésétől Isten lelkének vizsgálásához fordulunk. Szabad és tiszta lesz akkor a lég, mely körül vesz minket, melyet magunkba szivunk; derült az égbolt, mely felettünk ragyog s üditő a szellő, mely arcunkat érinti. Az Isten lelkének szemlélésével új láthatár tárul fel előttünk, éppen mintha az eddig félelemmel eltöltő sziklaomladékok közül messze elterjedő virágos rétre érkeznénk. Az Isten lelke és ennek működése nincs a jelenhez kötve. Nem azért hinti el az a jótett magvait, hogy a gyümölcsöt is élvezze, hanem ismerve

a munka becsét, teljesíti kötelességét, a többit — a jövődöt Istenre bizza. Nem szorul el keble, ha talán nem ő élvezheti a jövő hatalmát; elég neki a nyugodt lelkiismeret, hogy a maga idejében teljesítette kötelességét. Isten lelke nem válogatja, hogy kivel szemben gyakorolja jóságát; mindenkit embertársának, testvérének tekintve, egyenlőkép nyitja meg áldástadó szívét. Boldogítani, az igaz világossághoz közelebb vezetni mindenkit: e jelszóval indul el és vívja meg küzdelmét. Bevilágítani igyekszik a kunyhót, a szenvedések sötét rejtekét, a tudatlanság és babona tanyáit; megszentelést, igaz hitet és szeretetet visz a palotákba, hogy meglágyuljon a könyörtelen szív s imában olvadjon fel a durva közöny. Az Isten lelkével küzdő nem dobja el hitét, becsületét, hanem a legnagyobb nyomorban, a legnagyobb kísértések között is, ha már egyebe nem marad, hitét, becsületét megtartani igyekszik. A jelen pillanatnyi gyönyöréért nem adja fel a jövőd gazdaságát; megveti az előtte levő tál lencsét, hogy megtartsa a jövőben levő apai — sőt isteni áldást.

Kiben Isten lelke van, annál nem boldogul a világ megvesztegetési kísérleteivel. Az előtt a földi javak, világi kincsek csak eszközök, a szebb és dicsőbb világ elővarázsolására, egy szentebb és igazabb élet elérhetésére; nem személyes hatalom, nem egyéni hir és dicsőség kell az Isten lelkével működőknek, hanem általános lelki szabadulás és igazság, egy ország, melyben megelégedett, boldog lesz az Isten gyermeke. Féltékenység, irigység helyett lelkesedést, kölcsönös támogatást találtok ezeknél, hol nem elrabolni akarják tőled azt, mellyel építhetsz az Isten országán, hanem erősíteni ellankadt tagjaidat, eloszlatni kétségeidet és gyógyítani szenvedő szivedet. A kiben az Isten lelke van, az tud tűrni és szenvedni, de tud kitartani. Tud tűrni, hiszen tisztában van, hogy az eszmék és igazságok bajnokainak csak késő küzdelem árán sikerül a lelkeket megnyerni, az emberekkel a mulandót elhagyni s keblökbe a jövő iránt erős reményt csepegtetni. Tud szenvedni, mert tisztában van azzal, hogy e földön csakis az igazaké, az önzetleneké a szenvedés és kitartás, hogy a világ még mindig csak jobbait, csak megváltóit, idvezítőit dobálta sárral, míg azokat, kik a világ telkével élnek, vajmi ritkán éri gáncs és szenvedés. Kit a világ dicsér, tisztel, magasztal, az megfelel a világ lelkének, mert ósdi szellemével annak kedvez, de akit a világ kísért, üldöz és gya-

láz, annak Isten lelke adatott. Aki Isten lelkével küzd, nem fél a haláltól, mert Isten lelke nem a jelené, nem a földé, hanem a jövőé és az örökkévalóságé.

Isten lelke működött Jézusban s az apostolokban, az munkált hazánk s az emberiség annyi nemes bajnokában. Elhulltak ők, de azért ma is hozzájuk térünk erőt, lelkesedést nyerni, lelki szomjuságunkat csillapítani; hozzájuk térünk, ha az igazságért üldöztetünk, ha a sötétségben világosságért sóhajtozunk, ha a szeretetnek forrásából meríteni akarunk.

Isten lelkét látta az apostol az első keresztények s főleg az általa alapított gyülekezetek munkálkodásában. De látta a kísértést is, mely hűveit körülvevő. Ezért figyelmezteti, ezért inti őket, hogy kövessék az Isten lelkét s ennek műveit, mert meg kell emlékezni: „mi pedig nem e világnak lelkét vettük, hanem a lelket, mely Istentől vagyon”.

A világnak, vagy Istennek lelke van-e bennetek? Vizsgáljátok meg önmagatokat s minden munkálkodástokat. Küzdjétek, de ne a világnak lelkével, mely eleséshez vezet, hanem az Istennek lelkével, mely biztosítja nektek az örök életet. Ámen.

Csifó Salamon dolgozataiból.

Orgona-avatási beszéd.

(Tartatott Cornești-Sinfalván, 1936 szeptember 20-án).

Alapige: Jelenések könyve 22. r. 1. v.: „Hozzám jöve egy a hét angyal közül és megmutatta nekem az életvizének kristály fényű, tiszta folyóját, mely Isten és a bárány székéből ered”.

Nagy tömeg ül a Tábor hegy lejtőin a názáreti Jézus környezetében, figyelmesen hallgatják édes csengésű szavait. A Mester épen arról beszél, kik lehetnek boldogok a földi életben. Elősorolja azokat a feltételeket, melyektől az ember boldogsága függ. Akik körülötte voltak, mély áhitattal hallgatták szavait. Hiszen úgy szerettek volna boldogok lenni! Eddig csak az élet terheit és keresztjeit hordozták. De ki nem hordoz ter-

heket közöttünk ma is és ki nem visel keresztet, s ki nem szeretne terheitől és keresztjeitől szabadulva, boldog lenni?

Hiszen életünk reménye, szenvedéseink enyhítője csupán az, hogy mindenek után a boldogságnak el kell következnie. Ezért szánt-vet verítéket hullatva a földműves, ezért dolgozik szorgalmasan az iparos, ezért mér és számol a kereskedő, ezért ül birói székében a bíró s ezért tanul szorgalmasan a kis diák! Mindenik azért küzdök, hogy egyszer boldog lehessen. S mégis annyi a boldogtalan, kesergő, szenvedő, siró ember a földön, kik azt állítják, hogy hiába küzdöttek, hiába futottak, mert a boldogságot el nem érhették. Talán Isten elérhetetlen célt tűzött volna gyermekei elébe? Ez ellenkeznék az ő végtelen jóságával és szeretetével. Akkor Jézus nem tanította volna, hogy legyetek tökéletesek, mint a ti Mennyei Atyátok tökéletes. Pál apostol nem mondta volna, hogy „úgy futok, mint nem bizonytalanra, úgy harcolok, mint aki nem hiába vágja a levegő eget”.

Ha ez így van, akkor máshol kell keresnünk az ember boldogtalanságának okait. Lehet és úgy is kell lenni, hogy bennünk van a hiba. Lehet, hogy amit követelünk az élettől, az nem áll arányban munkálkodásunkkal és belső értékünkkel. Lehet, hogy szivárvány-hídon szeretnénk a boldogság hegyére emelkedni, mint a bohó kis fiú! Lehet, hogy mit az emberek boldogságnak akarnak, az csupán az eszem-iszomban, a gondtalan és henye életben állana, hogy soha ki ne ürüljön az öröm pohara, soha meg ne virradjon a mulatozások éjszakája s még se ürüljön ki a pince, se a kamra, ne muljon el se ifjúság, se a jókedv, se az egészség! Akik ezen az úton keresik a boldogságot, azok elfelejtik Jézus tanítását: „Boldogok vagytok, mikor háboruságot szenvedtek az igazságért, mikor szidalmaznak és háborgatnak és minden gonosz hazugságot mondanak ellenetek énértem”.

Amint így aggódva tépelődék magamban s kutatva keresém, mi hát az igazi boldogság, kik hát a valóban boldogok, „hozzám lépett egy angyal a hét közül és megmutatta nekem az életvizének kristály fényü, tiszta folyóját, mely az Isten és a bárány székéből ered”. Tehát az Isten és a bárány székéből ered az életnek kristály fényü, tiszta folyója! Nem azok az utak, nem azok a folyamok vezetnek hát a boldogságra, az élet vizének kristály tiszta forrásához, melyen a világ fiai ha-

ladnak s amelyek ellenkeznek Isten intéseivel és Jézus tanításaival, hanem épen azok, melyeket Isten és Jézus kijelöltek számunkra. Boldogságod keresésében nem láttad, nem találtad meg ezeket az utakat, nem hallottad, nem figyelted ezeket az intéseket? Nem olvastad a bibliát, az új testamentumot, nem hallgattad az ige hirdetését, nem látogattad az Isten hajlékát? Pedig az élet vize ott ered és ezektől lesz kristály fényű, tiszta, mert ott öntik fejedre a keresztvizet, mely Jézusodhoz kapcsol; ott konfirmálsz, mikor hitedről és Istenedről vallást teszesz; ott fogadsz hitestársadnak sirig tartó hűséget az esketési szertartás keretében és ott mondják az utolsó Istenhözadót, mikor a földi életből kilépsz, hogy belépj az örökkévalóba! Mert az anyaszentegyház az Isten és a bárány királyi széke, az Isten parancsolatainak és Jézus tanításainak letéteményese. Az anyaszentegyház az, mely minden időben gondjaiba vette és veszi az Isten gyermekeit, a Jézus tanítványait s igyekezett s igyekszik tagjainak boldogságát, az élet vizének kristály fényű tisztaságát megvalósítani, megőrizni és tartóssá tenni.

I.

A fentiek alapján illő tehát, hogy behatóbban foglalkozunk az anyaszentegyház azon munkásságával, melyet az emberiség boldogítása érdekében folytatott a múltban, folytat a jelenben és folytatni fog a jövőben is azok számára, kik azt örömmel veszik és azok számára is, kik elveszettnek látszanak az anyaszentegyház számára.

Minket, mint keresztényeket, a keresztény anyaszentegyház munkálkodása érdekel, épen ezért annak munkásságával foglalkozunk ez alkalommal. Tudjuk, hogy a Jézus fellépése előtt az emberek egy bálvány-, vagy sok Isten imádók voltak. Tudjuk, hogy ezeknek az Isteneknek és bálványoknak egyes népek ember áldozatokat is mutattak be. Azt is tudjuk, mily bűn az emberölés, de akkor az emberölés istenliszteleti szertartás volt. Voltak pogány vallásu, kultur népek, kik a fogatkozásokkal született és gyenge gyermeket, valamint a tehetetlen öreget kitétték az erdőbe a vadak eledelének. Voltak . . . de ki tudná mind elszámolni azt a sok bűnt, mit a korlátolt és vallásilag fejletlen emberiség elkövetett Isten és ember ellen. A keresztény egyház volt az, mely az emberáldozatokat megszüntette, a bál-

ványokat ledöntötte és az Istennek lélekben és igazságban való imádását Jézus tanítása szerint gyakorolta.

A keresztény anyaszentegyház volt az, mely ha nevelt is egykor fanatikus és lelketlen inqizitorokat, hitnyomozó birákat, de nevelt könyörülő szamaritánusokat, csodatevő szent Erzsébeteket is, kik a kegyetlenség által kisajtott könnyeket felszárították. Ha nevelt az egyház könyörtelen vakbuzgókat, kik ellenvéleményt el nem szenvedtek, de nevelte azoknak a művelt lelkeknek millióit is, kik nemes példájukkal, önzetlen munkálkodásukkal megszelidítették a Néró és Caligula lelkeket s az emberirtók nyomdokait elfoglalták azok, kik a betegeknek kórházakat építettek és hajlékot adtak az útszélre kitett csecsemőknek. A keresztény egyház szülötte a humanista gondolkodás, a rabszolgaság eltörlése, a jobbagyság felszabadítása.

A keresztény egyház adta az emberiségnek azokat a nagy szellemeket, kik lánglelkük fényével utat jelöltek az emberiségnek a haladás, a tökéletesedés, a boldogság felé. Keresztény szellem hatotta át azokat a lelkeket is, kik életük munkásságának gyümölcseit a keresztény kultúra támogatására fordították. Ezen a téren is nagy nevekkel dicsekedhetik a keresztény vallás és az unitárius vallás is. Az Augusztinovics Pál, Zsuki László, Berde Mózsa nemes cselekedetei magukban hordozzák jutalmukat: az adakozó boldogságát és a megajándékozottak boldogulását. De a nagy nevek mellett ezernyi ezren vannak, kik abban találták meg boldogságukat, hogy adhattak, segíthettek, gyógyíthattak, vigasztalhattak és építhettek. Nem kisebb az ők érdemük, mint a nagyoké és a boldogság, mely lelküket áthatja, talán melegebb, mint a nagyoké. És ehez a belső boldogsághoz, mit a lélek érez, vajjon hasonlítható-e a hamar tova tűnő világi boldogság, mit egy percnél élve nyújt! Bizony nem!

A keresztény anyaszentegyház élő és éltető szelleme hatotta át azon kedves keresztény testvéreinket is akkor, mikor ezen egyházközség háborus veszteséget szenvedett orgonáját saját költségükön megjavíttatták, veszteségeit pótolttatták. Bár különböző a jóltevők vallása, de ugyanaz a keresztény boldogító szellem hatotta át keblüket, mikor erre a nemes cselekedetre határozták el magukat, mely nem néz és nem ismer felekezetet, nemzetiséget, mint a szamaritánus, csak segíteni akar és tesz. A jókedvű adakozót szereti az Isten. Titeket is nagyon

szeretett az Isten, mert ime, az ő hajlékát szánta nektek gondozandó gyermekül, kiknek testszerinti gyermeket nem adott. Az Istennek hajléka van tiveletek, a hol pedig az Istennek hajléka van, az Isten is ott van, Isten van hát tiveletek is. Ő áldott meg anyagi javakkal, aztán ő adta azt a nemes gondolatot, hogy használjátok azokat az ő dicsőségére és szívetek boldogságára, lelketek üdvére. A szerénység és alázatosság magában hordja dicséretét, mégis elmondhatjátok minden kérdés nélkül a Jézussal: „Példát adtam néktek, hogy a miképen én cselekedtem, ti is aképp cselekedjete!” Hisz oly szép volt e cselekedet, hogy ti az orgonát rendbe hozattátok, hogy ékeesebb hangon kísérje a ti buzgó éneklésetek, hogy ennél jobbat nem is tehettetek. Jutalmazzon meg Isten e szép ajándékért, hosszasán tartó boldog élettel.

Az a keresztény egyház pedig, a melyik ilyen jellemeket nevel, ilyen lélekkel ajándékoz meg és ilyen módon eszközli tagjai boldogságát és boldogulását, arról nem lehet azt mondani, hogy felesleges, hogy hivatását betöltötte, annak a keresztény egyháznak hivatása örök és a jövőben is meg fogja tenni kötelességét, hogy tagjai boldogulhassanak.

II.

A kitől valamit elfogadtunk, annak viszonzásával tartozunk, ezt így hozza magával a tisztesség és jó ízlés. Ha a keresztény anyaszentegyház az emberiség felvilágosodása, haladása, fejlődése és boldogulása s boldogsága érdekében annyit tett, nekünk is meg kell tennünk vele szemben a mi kötelességünket. Ezt meg is tette minden korban a hivek java része s ha voltak is olyanok, a kik nem tették meg, saját maguk ellen vétkeztek.

A kezdet kezdetén Jézus vérével öntözte azt a földet, melyből az egyház életre kelt. Az apostolok, Péter és Pál és a többiek is mindent megtettek, sőt életüket áldozták az egyházért, annak fennmaradásáért. Az első keresztények is vérükkel fizettek Jézus boldogító tudományáért. És soha sem is szűnt meg az áldozat az egyház-építés oltárán, mert minden időknek fiai megértették Mózes próféta rendelkezését, hogy az oltáron levő tűznek mindörökké égni kell. S talán a gályákon sinlődők, vagy a hitükért rabságot szenvedők nem adták-e meg, a mivel tartoztak?!

A keresztény világ remek alkotásu templomai, kultur épületei, iskolái, kórházai, szegény- és lelenc-házai külső és belső ékességeikkel nem mind hálaáldozat a keresztény egyház és vallás áldásos szelleméért, építő és boldogító tanításaiért?! Mindezen alkotások kitörölhetetlen betűkkel írják be az emberiség hálaát az emlékezet könyvébe. S hát a nem látható, megszámlálhatatlan jótett, letörölt könny, meggyógyított seb nem mind áldozatos cselekedet a keresztény szellem meghálálásáért?! Minden jótett, nemes cselekedet, minden hála és örömkönnny egy-egy imádság, melyben Isten áldatik, Jézus neve magasztaltatik azért a szellemi erőért, mely ezeket életre hozta.

Igen, Istené a hálánk, Jézusé tiszteletünk, mert Isten és a bárány székéből árad az élet vizének kristály fényü, tiszta folyója. Halljátok ezt meg emberek és áldjátok azért az Urat hangos citerákban, lantban, hegedűben, cimbalmi és orgona zengésben magasztaljátok. Orgona zengésben, mert a mi templomainkban orgonák vannak segítségére a közéneknek. Ezen egyházközség orgonáját most hozta rendbe a keresztény építő szellemtől áthatott kedves házaspár, kiknek emléke is legyen áldott a nemes cselekedetért, hogy annál ékeesebb hangon zenghesse Isten dicsőségét.

És most zeng-zúg a kis orgona hangja, ékes zengéssel hirdeti az Ur dicsőségét és a munkás szeretet alkotását, a szívek egyházhoz való ragaszkodását, a véghetetlen Isten-szeretetet és elapadhatatlan jóságot.

Kis orgona! Most, mikor megújítottan, szépen szólóan ismét átadunk a használatnak, a te lelkedhez, a te szivedhez fordulok, mert érzem, hogy van szived, van lelked, mely a miénkkel együtt örül, együtt sir, együtt szenved és együtt imádkozik, hozzád szólok. Légy megértője örömünknek, légy szószólója bánatunknak. Mikor örvendőve áldjuk Istent, legyen hangod vidám, csengő, mint a tavaszi madárdal. Mikor sorunk mostohaságában könnyörgünk Isten előtt, hangod legyen búgó, fájdalmas, mint a vadgalamb búgása. Mikor házaspárokat áldunk meg itt az Ur házában, hangod dallamos legyen, mint gerle madár epekedése. Mikor szeretteinket elsíratni jövünk ide, hangod szívünket vigasztalja, bánatunkat enyhítse s az eget nyissa meg a tovaröppenő lélek előtt. Mikor szenved az egyház, mikor üldöztetünk és háborgattatunk, hangod zúgjon, mint a mindent pusztító szélvész. Mikor megfogyatkoz-

nak az Urnak szentjei és meglankad a szeretet az emberek fiai és az egyház hivei között, hangod legyen szemrehányás és megszegyenítő, hogy új életre keljen a templom falai közt az Isten dicsősége, az egyház szeretete s legyen béke a falakon kívül is és belül is.

Te pedig jó Isten! hallgasd meg mindig az orgona feléd törő hangjait és azokban a hangokban ismerd meg örömünket, vedd észre fájdalmainkat. Az örömet nagyobbítsd s tedd tartóssá, a fájdalmat enyhítsd és tedd mulóvá. Szenvedéseinkben erősíts meg, háborgattatásainkban védelmezz meg és a kísértések között el ne hagyj, hogy így a te neved áldott legyen mitőlünk és áldott legyen a jótevők emléke közöttünk. Ámen.

Nagy Dénes.

Ima és egyházi beszéd.

(Elmondva a Sânvasii-nyárádszentlászlói körüli gyűlésen 1938 július 2-án).

Ima.

Lelkünk mélységes vágyakozásaival borulunk le jószagos Isten, szerető Atyánk! Te vagy az erőnek végtelen forrása, hogy gyöngeségünkben megerősíts. Te vagy a hitnek erős kősziklája, hogy csüggedésünkben reménységet nyújts. Sokszor megbolló, de mégis nemesen akaró lelkünkben felgyújtod lelkednek lángját, hogy ne járjunk sötétségben, hogy megtaláljuk a Te örök világosságodat Atyánk. Lelkednek szellemével templomot emeltél belénk; óh de Atyánk, ez a szentély az emberi keblekben gyakran tulságosan is emberiessé lesz: sokszor leromboljuk magunkban e templomot.

A belénk oltott érzésekkel szüntelen vágyódunk Te hozzád, de akaratunk nem elég szilárd s vágyainknak szárnyait! szegi, mielőtt Hozzád érnének. Pedig mi mindig a jószág, a tökéletesség felé akarunk haladni, de emberi érdekeink, érzéseink gyakran úgy kívánják, hogy a jószág gonoszossá, a szeretet gyűlöletté, a békességre törekvés háboruszkodássá változzék át. És mi szeretjük megvédeni érdekeinket, hiszen emberek va-

gyunk, Atyánk, amit Te tudsz, Te látsz a legjobban. Emberek vagyunk, akik sokszor megbotlunk, de néha mégis megtérni akarunk s Te szerető Atyánk vagy s felénk nyujtod fölemelő kezed, megbocsájtó lelked.

Óh adj erőt, Atyánk, hogy megkeressük ezt a kezet, megtaláljuk ezt a lelket. Engedd, hogy a vágyódó, sóvárgó lelkek megtalálják az örök forrást, a te lelkedet Atyánk. Adj neme-sebb érzéseket belénk, hogy jobban tudjuk embertársainkat szeretni s mélységesebben téged keresni. Engedd, hogy Téged keresésünkben sziveink összedobbanjanak s meglátva önma-gunkban romokban heverni a Te templomodat, építhessük azt fel egyedül a te tiszteletedre. Hittel és bizalommal kérünk hall-gasd meg gyermekeid esedezéseit. Mi atyánk

Egyházi beszéd.

Alapige: I. Kor. 3. 16. „Nem tudjátok-e, hogy ti Istennek temploma vagytok és az Isten lelke lakozik ti bennetek ?!

Az ember szépséges hivatását nagyszerűen fejezik ki a felolvasott szavak. Messzi fölül emelik az embert minden teremtményen, hogy adottságánál fogva, Isten lelkének érintése által az ő valódi templomává s a teremtés méltó koronájává lehessen. Lehet-e ennél nagyobb méltóság, gyönyörűbb hivatás az ember számára ; akit szentkönyvünk a teremtővel hoz kapcsolatba s lelkében Istennek emel templomot az ő csodálatos érintése folytán.

Hisz a templomokat itt e földön is mindig a szépség, a jószág, a békesség és szeretet terjesztésére építették az emberek. Azokat mindig azért építették, hogy a lelki éhséggel és szom-jussággal odamenők megelégedést, az elfáradtak és megterheltek vigasztalást találjanak. A sokszor megbotló, de egyszer mégis megtérni akaró embernek megmutassák az utat. Hogy azok még a kételkedő, tévelygő és gyűlölködő emberek lelkében is felgyujtsák néha a hitnek és szeretetnek lángját. Hogy a lel-kekből hatalmas erővel irtsák a bűnt és közönyt s emeljék ezt a mindig sóvárgó, vágyódó embert Istenhez. Hogy legyen az embernek állandó védőbástyája s szüntelen építse a szivekben

a belső templomot, Istennek templomát. Az emberiség védőbástyája volt mindig a templom; sokszor nemcsak lelki egyensúlyának, hanem testi épségének is a megtartója.

Őseink az ellenség közeledtére rendszerint a kőbástyákkal körülvett templomokba menekültek. Nemcsak azért, mert azokból könnyebben védelmezhatték magukat, hanem főképpen azért, mert ott közelebb érezték magukat Istenhez s ez az érzés csudálatos erőt adott nekik. A ma épített templomokat már rendszerint nem veszik körül bástyák és mégis azokká lesznek. Őrállói hitünknek, vallásunknak, egyházunknak, anyanyelvünknek, Istent keresésünknek és Istent dicsőítésünknek.

Az ember az Isten dicsőítésére építi a templomot, az Isten az emberben emelte azt fel. Az előbbi rendszerint kőből van, hogy lelkesítsen, sziveket megindítson, az utóbbi szívből van és mégis kővé válik. Az előbbi Istennek szentelt emberi alkotás, az utóbbi embert megszentelt isteni adomány. Isteni adomány, csak hogy az emberi kebelben fekszik s ilyen körülmények között sokszor tulságosan is emberiessé lesz.

Pedig „ti Istennek temploma vagytok“. Szépséges hivatás ez az ember számára, de épp ezért súlyos kötelességeket is tartalmaz, mert minél szebb, annál mélységesebben és tisztábban kell megélnünk. Mert nincs jog kötelesség nélkül, nincs eredmény fáradság nélkül, még Isten áldását sem várhatjuk becsületes és szorgalmas munka nélkül. És nincs szebb, mint ahová minket az Isten állított, emberi sorsunk elhívott, minél súlyosabb megpróbáltatásokkal jár ez, annál kitartóbban megállni helyünkön, megélni emberi rendeltetésünket.

Óh, mi is lenne, ha szentséges hivatását minden ember faji és társadalmi különbség nélkül egyformán átérezné. Ha tudná minden ember, hogy ő Istennek temploma s azt életével be is bizonyítaná; akkor az Isten országa nem valami szépséges álmokép lenne csupán, amely felé csak szüntelenül vágyódunk s amelyről sokat beszélünk, hanem szent valóság, mely titokzatos erővel épülne mindenki lelkében. Egyesek és tömegek, népek és nemzetek legfőbb célja nem a hatalomra való törekvés lenne, — mert megértenék, hogy a szeretet erősebb a hatalomnál s annak fegyvereit ki-ki magában kell keresse és megtalálja és mégsem kíván áldozatot. A nemzetek, ha valóban Isten templomai lennének, egymás letiprására, egymás megsemmisítésére nem készítenék a legkülönbözőbb

eszközöket, mert Istennek ereje együttmunkálkodásra hívná el őket. S a kenyér, az érvényesülésért folyó harc sem lenne olyan erős; hiszen ezekből indul ki a legtöbb küzdelem s oka nem is abban rejlik, hogy a föld, amelyen élünk, nem ad elég kenyeret, hanem abban, hogy az emberek lelke nem terem elég lelki kenyeret. Mert a föld, hová az ember 'hinti a magvakat s Istentől várja az áldást, sokkal dúsabban hozza a termést, mint az emberi lelkek talaja, hová az Isten hintette a magvakat s ránk bizza a plántálását. Ha az emberi lelkek talaja is elég termékeny volna, akkor az édesanya nagyobb szeretettel és reménységgel ápolná kisdédét s az édesapa több bizalommal inditaná el élete útján.

Óh, de mindez csak, ha lenne . . . s mindez miért nincs? Örök nagy kérdés, amire nehéz feleletet adni. Örök emberi sors állandóan vágyakozni valami szebb, tisztább élet után. És miért csak vágyakozunk . . . miért nem tudjuk és akarjuk megvalósítani. Hiszen elsősorban is tőlünk függ, mégis olyan nehéz. Vágyódunk a boldogság után s legtöbbször megcsalatra érezzük magunkat. A boldogság zászlójából, melyet az élet, a sors juttat nekünk, — mindig úgy érezzük, — hogy a másé a legszínesebb, a miénk a legfakóbb. Általános emberi tulajdonság, hogy a multa irigységgel, a jövőre aggódó reménységgel, vagy színes álomlátásokkal, a jelenre pedig elégedetlenséggel tekintünk. Elégedetlenséggel főképp azért, mert a jelen az, amelyet mi átélünk és átérzünk. Pedig végeredményében a megelégedettséghez, a boldogsághoz nem is kell olyan sok. Mert amint a költő mondja:

„Földi ember kevéssel beéri:
Vágyait, ha kevesebbre méri“.

Az emberek természetüknél fogva szüntelen vágyódnak a boldogságra, csak rendesen a hozzá vezető utat tévesztik el. Ki-ki az ő egyéni utain igyekszik megvalósítani . . . Egyetemes boldogságot ritkán akarnak az emberek s talán ép ezért keresik hiába egyéni boldogulásukat. Ennek meg nem értése miatt állnak a lelkek templomai romokban s ezért, főképpen ezért elégedetlenek az emberek. Pedig megelégedésünk boldogságunk kiinduló pontja, legfőbb fundamentuma, — ha nem is teljes mértékben, de — elsősorban bennünk rejlik, tőlünk függ.

„Avagy nem tudjátok-e hogy ti az Istennek temploma vagytok és az Isten lelke lakozik bennetek?“ S ha befelé te-

kintünk, hogy feleletet találjunk e kérdésre, hogy megkeressük magunkban e templomot, néma, de mégis rettenetes erővel hangzik a vád: ti leromboltátok magatokban e templomot. Nem egy ember, hanem általánosságban az egész emberiség ellen szól e vád. Mert sajátosan emberies indulatok dülnek mindenfelé s Istennek erejét, honnan a csüggedésre mindig új erőt, biztatást kapnánk, már-már nem tudjuk, nem akarjuk magunkban plántálni, ápolni. Nem az Isten hagyta el az embert, hanem az ember vesztette el Istenét. Kiszakította magát az örök Gondviselés vezető kezeiből s csak az elhibázott lépések után, az örvény szélén, a veszedelemben veszi észre végzetes tévedését.

És az isteni Gondviselés keze az ember igazi boldogságát munkálja. Isten azt akarja, hogy az ember legyen valóban a teremtés koronájává. Az Isten azt akarja, hogy amint az ő dicsőségére épült földi templomokban hirdetik a jóságot, szeretetet, egyetértést, békességre törekvést, úgy a lelki templomok legyenek a megvalósítói és gyakorlói ez eszméknek. Az Isten azt akarja, hogy szent, magasztos hivatásunkat méltóképpen megéljük s azokkal a kincsekkel, melyeket belénk oltott, híven sáfarkodiunk és szilárd oszlopot emeljünk belőlük az utókornak. Az Isten azt akarja, hogy kötelességeinkkel ne maradjunk adósai sem a múltnak, sem a jelennek, sem a jövőnek. Óh értsétek meg tehát Isten akaratát, hogy lehessetek az ő méltó templomaivá s Istennek ereje lakozzék ti bennetek. Ámen

Nagy Sámuel,
szórványgondozó lelkész.

Az élet elveszítése és megtalálása.*

Mát. 16: 25. „Aki megtartja az ő életét, elveszíti azt, aki elveszíti az ő életét én értem, megtalálja azt”.

Csodálatos szavak ker. t., amiket szent könyvünkből felolvastam! Hát igaz lenne az, hogy aki az ő életét megtartja, elveszíti azt?! Hiszen mi mindannyian kedvesnek és a jó Isten legdrágább adományának tartjuk az életet. Életünk megtartásá-

*Elmondva a kökösi köri közgyűlésen 1930. júliusában.

ért nem riadunk vissza semmi áldozattól. Ha testi betegség fenyegeti egészségünket, orvoshoz folyamodunk. Ha a lelkünk beteg, lelki vigasz után vágyódunk. Szóval megakarjuk tartani és nem akarjuk elveszíteni életünket idő előtt, mert, „jó ami szemünkkel nézni Istennek áldott világosságát.” Az élet megtartásáért futunk és fáradunk. Anyagi javainkat és értelmünk világosságát arra használjuk, hogy minél szebbé és kellemesebbé tegyük ezt az életet, amit a jó Isten reánk bízott. Ennek a földi életnek az elvesztéséért remegtek az Úr Jézus tanítványai a háborgó tengeren és amikor a hullámok már-már elmerüléssel fenyegették a hajót, Jézushoz folyamodva mondanak ő neki: „Uram, tarts meg minket, mert elveszünk.” Körülrajongják a betegek, bénák, vakok és sánták, kérve a nagy Mestert: Add vissza elvesztett életünk! És ebbe az élet megtartásáért munkáló, futó, taposó, remegő és esdeklő világba csendül bele az Úr Jézus szava, alapigénk első mondata: „aki megtartja az ő életét, *elveszíti azt*.

* * *

Csaknem kétezer éve hangzott el e mondás az Úr Jézus ajkáról és azóta nem volt idő, amelyben igazabbak lettek volna e szavak, mint épen most a mi világunkban. Aki felületesen, könnyedén veszi e földi életet és irtózik minden megterheléstől és a felelősség és kötelesség elől menekülve, vigan, csak világi élvezeteket és gyönyöröket hajhászva akar átsiklani ez életen, mint egy kéjutazó, leszakítva minden órának virágát, annak fülében úgy hangzik ez ige „aki megtartja az ő életét, elveszíti azt” mint érthetetlen, idegen beszéd. Az ilyen ember így gondolkozik: Az nyeri meg az életet, akinek a földi javakból a legtöbbje van, aki legjobban szereti a saját életét, és életének kényelmét, a földi gyönyörök megszerzését és biztosítását tartja a legnagyobb jónak. Aki igyekszik messzire kikerülni szenvedő és segítség után várakozó embertestvérét, mint a zsidó pap a vérében fetrengő kifosztott utast; aki önös egyéni érdekeiért kész feláldozni mindent: hitet, becsületet, azt a hajlékot, amelyben bölcsője ringott, azokat a barázdákat, amelyekre őseinek veritéke hullott, azokat a jótékony kulturális intézményeket és oltárokat, ahová enyhületet, új erőt, meríteni és imádkozni kell, hogy járjunk.

Soha jobban rabul nem ejtette az emberiséget a könnyü

élet keresése és soha nagyobb számmal nem lehetett látni a könnyebb boldogulhatást keresők táborát, mint éppen ebben a küzdelmes és egyre nehezebbé váló világban.

Igazak tehát alapigénk szavai ker. t., mert aki úgy akarja megtalálni az ő életét, mint a biblia-beli tékozló fiú, idegenben, a szülői hajlékon kívül, menekülve a kötelességek és terhek hordozása elől: hiába igyekszik egy egész más világban kapott muló, hamar elillanó gyönyörökben keresni életét, mert az öröklött vagyon eltékozlása után elhagyatottabbnak érzi magát a pusztában bujdosó vándornál, árvábbnak az utsal koldusnál és jobban kifosztottnak, mint vihar után a virágos rét és letaroltabbnak, mint aratás után a tarló és szüret után a megszedett szőlővessző, mikor valami hidegség és az, elmulásnak zordon szele süvit végig az emberi lelken és a nagy természetén egyaránt. Ilyenkor érzik a tékozló fiak az Úr Jézus mondasának az örök igazságát: hogy aki a szülői hajlékon s azon a munkamezőn kívül akarja megtartani az ő életét, ahová az isteni gondviselés állította, elveszíti azt.

Elveszíti életét az a biblia-beli gazdag, aki így szolott amikor bőségesen termelt a földje: „Az én csüremeit lebontom és nagyobbat építek; és azokba takarom minden gabonámat és az én javaimat. És ezt mondom az én lelkemnek: Én lelkem, sok javaid vannak... egyél, igyál, gyönyörködjél!” És gazdag termésének áldását nem érzi, nem látja a hit, a jó Isten háza, a kultura melegágya az iskola és nem a szükölködő és éhező. És amikor földi kincseiben nem talált többé örömet és hallja az élő Istennek szavát: „Esztelen, ez éjjel elkérlik a te lelkedet!” (Luk. 12: 18-20.) éreznie kell, hogy földi kincseiben nem találta meg az ő életét. Elveszíti életét az a szegény, aki a mennyei Atyától reábizott egy talentumot elrejt, nem gyümölcsozteti, aki attól az áldozattól és szolgálattól is idegenkedik, amit szegénysége mellett is megtehetne. Ezekre mondotta Jézus: „Akinak van, adatik, akinak nincs, amiye van, az is elvételik.”

Elveszítik életüket azok, kik Istennek lelkét megoltják keblükben. Akik tudják mi a jó, mi az igaz és az örök életre vezető út, de a könnyebb élet kedvéért lelkiismeretüket keresztre feszítve, elnémitják keblükben Istennek szózatát. Akik hasonlatosak a Jézus korabeli azon zsidó főemberekhez, akik közül sokan hívének Jézusban, de a farizeusok miatt nem vallák be,

hogy ki ne rekesztessenek a gyülekezetből. (Ján. 12: 42)

Elveszítik életüket azok az irigyek, önzők, türelmetlenek, az igazságot és üdvösségre vezető utat kisajátítók, kik legyenek bár az Úr Jézus felkent papjai, avagy a hitnek reformátorai, kik üldözöttekből üldözőkké válnak, kiknek kezükhöz ember testvéreik ártatlan vére tapad, kik az igazságnak és az ember-szeretet valódi apostolainak máglyákat és golgotákat készítenek, feledve az Úr Jézus legfőbb parancsát: „Arról ismernek meg, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek.”

Ime egy pár példa ker. t., amiből megláthattuk, hogy kik azok, akik megtartják és mégis elveszítik életüket. És most lássuk azt, hogy kik találják meg az életet.

* * *

Alapígénk második mondatában „aki elveszíti az ő életét én érettem, megtalálja azt” már benne van a felelet is, hogy kik azok, akik elveszítik életüket és megtalálják azt. Itt azt mondja Jézus: aki én érettem elveszíti életét, megtalálja azt. Mit értett tehát Jézus ez alatt, hogy „én érettem”? Semmi más csak azt, hogy az élet minden körülményei közötti őt kövessük, Ő legyen mindenünk, út, élet és igazság. Érzésünkben, gondolatunkban lássék meg az, hogy mi az ő követői és Isten gyermekei vagyunk. Én példát adtam néktek, szólt Jézus tanítványaihoz, hogyan kell megtalálni az életet és amiképpen én cselekedtem ti is úgy cselekedjete. Legyünk tehát ker. t. „alázatosak, irgalmasok és az igazságért háboruságot szenvedők, mert ezek örökség szerint birják e földet, irgalmasságot nyernek és az ilyeneké a mennyeknek országa.” Legyünk a kísértésekkel szemben erősek, és azok felett diadalmaskodók, mint Jézus. Azért, ha jön a sátán, a kísértő mihozzánk is ker. t., mint Jézushoz a pusztában és épen azon testi, világi javakkal kínál, amit nélkülözünk, amiben leginkább szűkölködünk és cserébe eddigi életünk, hitünk és érzésvilágunk megtagadását kéri, legyen erőnk Jézus szavaival elutasítani a kísértőt: „távozz tőlem sátán, mert nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Istennek minden ígéjével” és így megtaláljuk életünk. — Ha jön hozzád a sátán ker. t., ki szereted az embertársadat, hitedet, egyházadat, s tenni, munkálni és áldozatot hozni akarsz érettük és szól: a munka felőrli erődet, az áldozat kevesebbíti, elrabolja földi, világszerinti örömed és életed s te így tudsz szólani: nekem a

munka újabb erőt, az áldozat gyarapodást és lelki meggazdagodást ad; távozz tőlem kísértő, mert amit te ígérsz, az önző életre csábít, aminek sohasem nyílnak illatos, csak örömtelen virágai — és megnyered az életet.

Jézus azért tanított példázatokban, képekben, hogy annál jobban megértsük őt és alapígénk ezen állítását: „aki elveszíti az ő életét én érettem, megtalálja azt.” Ott van az irgalmasságnak, a jóltevésnek példányképe, a könyörülő szamaritanus nemes tettével. Útja talán sürgősebb lehetett a sebzett utast messzire kikerülő papénál, ha késik, talán egy jó üzlettől, anyagi haszontól esik el, mégis lehajol a félholtra vert utashoz, bekötözi sebeit, gondoskodik gyógyításáról és megmenti az idegen utazó életét. Ime, aki elveszíti életét és mégis megtalálja azt.

Ott vannak a hitujítók között Vald, Wiclif, Husz, Szervét és Dávid Ferenc, akik éhezvén és szomjuhozván az igazságot, az Úr Jézus evangéliumáért máglyán, avagy penészes börtönben vesztették életüket és mégis megtalálták azt. Megtalálták, mert Jézus a világ legnagyobb tanító mestere volt eszményképük, s meggyőződésükért, hitükért bizó lélekkel hordozták a mártíromság minden fájdalmát és mint az Úr Jézus, meg tudtak bocsátani az embereknek még akkor is, ha a legnagyobb keresztet hordozták éretük. Ők tudták, hogy e világot nem a gyűlölet, bosszú, erőszak és nem a börtönbe zárt lelkiismeret és a minden áron való uralkodási vágy, hanem az Úr Jézus evangéliuma, azon áldott szeretet válthatja meg „amely hoszszúlévő, kegyes, nem irigykedik, nem kérkedik, nem fuvalkodik fel, nem örül a hamisságnak, de örül az igazságnak.” (Ján. 13: 4—8) Elvesztették életüket, de örök életet nyertek a mennyei Atyánál s az igazságért lelkesülő, minden előhaladást örömmel üdvözlő utókor gyermekei lelkében.

Megnyerik életüket ma is azok a gazdagok, akik fáradságot, lankadást nem ismerve, Isten lelkétől vezéreltetve a rájuk bízott anyagi és szellemi javaknak hasznát látja egyház, kultúra, iskola, szomjuhozó és éhező. Akik meg tudnak feledkezni önmagukról és másokért, a közért tudnak élni, mert ez nekik öröm, üdv, boldogság és igazi meggazdagodás és az élet megnyerése.

Megnyeri életét ma is az a szegény, aki így szól: Üres az erszényem, de nem üres a szívem, tud szeretni; bennem a jó Isten lelke, tud bízni és reményt adni, van két munkás

kezem, tud dolgozni, az ajkam tud imádkozni, szeretettel hordozom a magam terhét, hogy a másét is hordozni segélyem. Ime egy néhány példa, amiből megláthattuk azt is, hogy kik találják meg az életet.

* * *

Ker. t., jut-e eszetekbe most aratás után, amidőn hű munkások és veríték hullatástok után az áldásokat osztogató mennyi Atya kezéből a mindennapi kenyeret elvettétek ez évben is, az Úr Jézusnak a búzaszemről szóló tanítása. „Bizonybizony mondom nektek, ha a földre esett gabona mag el nem hal, csak egymaga marad, ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem” (Ján. 12: 24.) A földre esett búzaszemnek tehát el kell halnia. El kell veszítenie az ő életét és a benne rejlő csirának és az abból fejlődő új életnek meg kell küzdenie dermesztő hideggel, perzselő meleggel, nedvességgel, szárazsággal, ezernyi veszéllyel, hogy gyümölcsöt teremhessen. Mi is és ti is így vagytok k. afiai.

A földre esett búzaszem azért hal el és veszíti el az ő életét, hogy minden évben, mind az idők végtelen során át termő szárával fölfelé, Isten felé emelkedve, kalászában gyümölcsöt érlelve a jövődőt, örökéletét biztosítsa. Mennyi gond, aggodalommal, kishitűséggel, talán közönyösséggel és kísértéssel kellett megküzdenetek, hogy ebben az egyre nehezebbé váló életben eleget tehessetek annak a követelménynek, amit a népek versenyében, kulturális haladásában az áldozatos múlt, a jövődő és az Isten lelke követel tőlünk, tőletek.

Áldozatos munkások közben talán egy-egy darab kenyértől, talán pihenéstől fosztottátok meg gyermekeiteket és magatokat; de mennyivel többet ér az a lelki táplálék, amit az iskola nyújt tieiteknek nemcsak ma, hanem holnap, holnapután és azután, mind az idők végtelen során át, és mennyivel többet ér a lélek nyugalma a test nyugalmanál!

Azért afiai, a buzgóságban, a hitben meg ne lankadjunk, a szeretetben meg ne fogyatkozzunk. Ne legyünk tékozló fiak, hogy csak akkor ébredjünk fel álmainkból s akkor sirjuk vissza a múltat, amikor minden igazi lelki örömtől kifosztottan, árván állunk e világban. Legyünk tehát megőrzői és hív munkásai azoknak a barázdáknak, azoknak az anyagi és lelki talentu-

* Célzás a felekezeti iskola új épületére.

moknak, amiknek mivélését és kamatoztatását ami mennyei Atyánk reánk bizta. És higgyétek el ker. t., hogy érezni fogjátok a jóllevés, a kötelességteljesítés mennyei örömét. Elveszítitek apró, kicsinyes, tovaröppenő földi örömöket, amik csak múló, ideiglenes, tisztavirágszerű boldogságot adtak volna úgy is, s nyertek helyébe örökkévalót, a gránitkőbe véselt emléknél is maradandóbbat. Elveszítitek élteteket, mint a földbe esett búzaszem, de megtaláljátok azt, mert új tavasznak reménysége, áldott gazdag aratás és az Úr Jézus biztatása, az örök élet int felétek. Ámen.

Gál Mózes.

Ismerd meg önmagadat.

Alapige: Pál Rom. II. 17—18. v.: Hogyha némely ág letöretett, te pedig vad olajfa lévén beoltattál azok helyébe és az olajfa gyökerének, zsirjának részese lettél, ne kevélykedj az ágak ellen tudva, hogy nem te hordozod a gyökerét, hanem a gyökér téged".

Magam elé próbálom idézni az öregedő próféta alakját, szeretnék bepillantani gondolkozásába akkor, mikor csendes magányában maga elé állítja kedvelt gyülekezetét s egymásután írja jó tanácsait. Mennyire szélfolynak s mindenre kiterjednek intelmei. Minden sora újabb eszméket tár elénk, fordulatai meglepők, előadó modora mindig kedves s megnyerő. Átittasul szellemétől az olvasó s jóleső balzsam járja át szívét, néha megmegretten, mikor saját bűnét vagy tévedéseit emlegetni hallja. Leveleinek szelid hangjával egyszer istenfélelemre serkent, majd alázatosságra, szerénységre figyelmeztet, s hogy ezt milyen módon teszi, alapigénk legjobban magyarázza. „Hogyha némely ágak letörettek, te pedig vad olajfa lévén beoltattál azok helyébe és az olajfa gyökerének, zsirjának részese lettél, ne kevélykedj az ágak ellen, ha pedig kevélykedel, tudjad, hogy nem te hordozod a gyökerét, hanem a gyökér téged". — Mire érli s vezeti vissza e szavakat az apostol? Csendes magányában ahogy gondolkozik, kik jelennek meg lelki szemei előtt, kiknek részére ez intelmeket adja? Talán tudja, hogy vannak, kik az egyháznak új tagjai még s máris kevélyebbek viselke-

désükben a régieknél. Vagy a pogányokkal beszélget talán, kiknek ő hirdette legelőbb a Krisztust, s most felfuvalkodottságot lát bennük? Vagy a Krisztus követők társadalmi életében látja ezeket? — nem tudhatni. És kiket tart „letört ágaknak”, kiknek helyébe vad hajtásokat ojtogat? Mindegy már. Határozott választ nem kaphatunk. Vegyük a felolvasott verseket úgy, ahogy előttünk állanak, s így elmélkedjünk róla.

Az a kevélység, mit elítél e helyen az apostol, minket

I. vallásos alázatosságra.

II. lelki szerénységre int.

I.

„Hogyha némely ágak letörettek, te pedig vad olajfa lévén beoltattál s az olajfa zsirjának részese lettél, ne kevélykedj az ágak ellen, hiszen nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged”. Egyszerűbben s képlet nélkül szólva: „ismerjük meg önmagunkat”. Ismerjük fel helyzetünket, hová állított élet-hivatásunk, ismerjük meg azt a környezetet, ahol élünk, mind-ezeket megismerve, legyen elég belátóképességünk arra, hogy önmagunkat ne úgy nézzük, mint akiknek a kedvéért történik minden az életben, hanem úgy, hogy mi is parányi részei, beoltott galyai vagyunk magának az élet olajfájának. Ha kereszténynek tartom magam, igaz vallásos alázattal simuljak a keresztény anyaszentegyházhoz, még közelebb a Golgotához, hiszen csak beoltott ág vagyok, s mint ilyen lettem az olajfa zsirjának részese. Vajjon erre céloz-e maga az apostol is? Ismerte hallgatóságát, tudta, hogy vannak közöttük igaz keresztények, de akik mint ilyenek, lenézik azokat, akik csak most lesznek a Krisztus követői, vagy ép’ befogadni sem akarják. Minden meg van bennük, csak a vallásos alázatosság hiányzik. Vallásos alázatosság bennem, — ha a keresztény anyaszentegyház hatalmas fájának ágai közé beoltattam, s annak zsirjának részese lettem, — megbecsülni e fának koronáját, melynek árnyékában annyian pihennek, megismerve önmagam, ne láttassam többnek magam s mások előtt, csak amennyi hivatása lehet egy ágnek a fa életéhez. Vallásos életünkben mindent Jézustól kapunk. Ez a gyökér. Tanításai és eszméi fává terebélyesedtek, mindnyájunk vallásos gondolkozásával ide simulunk, s itt oltatunk be és ne feledjük, bármely pillanatban letöretlethetünk.

Vallásos alázatosságot kíván tőlünk az apostol, s nem kevélységet, miért keresztényeknek neveztetünk. Olyan alázatosságot, melyet birt a zsoltáriró király, mikor körül táncolta a frigyládát örömeiben és Jézus, midőn annyi benső érzéssel tudott szólni: úgy legyen uram, ahogy te akarod. A vallásos alázatosság mindig felemel, minél mélyebbre hajlik itt fejünk, annál magasabban állunk, s minél többet szenvedünk, annál inkább fölegyenesedünk, mint szélvihar után az annyit hajtogatott fának ágai. S ha nemes büszkeséggel hirdetjük Krisztus követői voltunkat, vallásos alázatossággal ismerjük be, hogy nem mi akarjuk a gyökereket mozgatni, hanem éltetőnk és támaszunk maga a gyökér. K. afiai, nemcsak régen, ma is meg vannak a vallási villongások. Egyik felekezet többre akarja magát tartani a másiknál, s éppen mi unitáriusok vagyunk azok, akiknek ujabban egyre több ellenségünk akad a protestáns felekezetek között. Vajjon ezek épülésére vannak-e az anyaszentegyháznak? Vajjon azok, kiknek elég durva a kezük ahhoz, hogy mellüket verdessék: ime Uram hálákat adok, hogy nem vagyok olyan, mint az a szegény publikánus, vajjon azok nem érzik hogy beoltott vadhajítások csupán, s hogy nem ők támogatják a gyökerét? S milyen vallásos alázatossággal birnak az Istennel szemben, mikor az Ő törvényeit megtartani nem tudják? Bizony ezek, azt hiszem, heves vitájukban még azt is odakiáltják: nem láttátok-e mi voltunk a Golgotán, s értünk tépte Pilátus bíbor ruháját. Hirdetik, hogy ők támogatják a gyökeret. Ezek a hajítások az olajfa zsirjának részesei nem lettek, s külön gyökérből táplálkoznak, melyek nem a Golgota mélyébe nyulnak, hanem az átok hegyének, Ebálnak gyomrába.

Atyámfiai, vallásos alázatossággal simuljunk a Jézushoz, ha az Ő követői lettünk, s így imádkozzunk mindig megtartó Istenünkhöz vallásos alázatosság mellett.

II.

A vallásos alázatosság a templomhoz vezet, a lelki szerénység, e mellett az emberek elé állit.

Társadalmi életünk, megélhetésünk különböző helyekre állit munkásoknak. Műhelyek ajtai nyílnak meg, irodánk asztalai várakoznak reánk, a mező vad virágai csalogatják a másikat, s mi mindannyian különböző tehetséggel s különböző munkakörrel megyünk a műhelyek, irodák, barázdák felé. Nagy

tarkaságban hozza elő az élet a maga alakjait. Úr az egyik, szolga a másik, pörölyével kemény vasat üttet, puha földet ekével szántat az élet. Meggörnyedt háttal, poros levegőben robotol az irnok, a tenger vad hullámain vitorlás hajóval szeli át a másik. Legyőzeti a levegőt, s berregő gépekkel magasra emeli s az ember ilyenkor azt hiszi, repülőgépén a magasban járva, hogy ő a világ ura, „ő hordozza a gyökeret, s nem a gyökér őtet”. A gazdag selymes uszályát míg inassal hordatja maga után, addig a lerongyolt koldus eldobott rongyokat sze-deget össze, de az élet e zagyva tarkaságában mindenki „valaki”. Egy ága az élet fájának, s mindenkinek erkölcsi kö-telessége lelki szerénységgel bírni. Milyen lenne az, ha a szolga a maga dolgát végezve, urának parancsolna; ha a szántó-velő ököllel fordulna az ég felé, hogy megáldva legyen barázdája, ha a hajós nem látná a tenger hullámaiban az elrejtett hatal-mas erőt; ha a repülő ember semminek tartaná a levegőt, s úrnak felette magát képzelné. Ha szembe dobná a koldus azt, ki tarisnyáját alamizsnával megtöltötte, akkor: „letöretetnének a fának ágai”, s ujakat oltogatna abba valami csodás, látha-tatlan kéz.

Csak lelki szerénységgel tudom hirdetni: „Ne kevéld, tudd meg nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged”.

Gyökér hordozónak képzei magát a gyermek is, ki mi-kor felnőtt korában, mint meglett munkás áll a szülők mellett, követeli a vagyont, nem veszi észre, hogy ő az olajfa zsirjának csak részese, de nem ő hordozza a gyökeret, hanem a gyökér őt. Itt van szükség a lelki szerénységre.

Vallásos alázatosság, lelki szerénység legdrágább kincse-ink, s aki ezeket el nem ismeri, olyan beoltott vadhajítás az, ki azt hiszi magáról, hogy ő a gyökér hordozó.

Ismerjük meg afiai önmagunkat, illeszkedjünk bele abba a kis körbe, ahol élünk, vallásos alázatossággal kérjük az Istent, lelki szerénységgel köszöntsük felebarátainkat, akkor az apostol ismét meg fog egyszer szólalni, mely újból jólesően jut füleinkhez:

— Bizony mondom, ha a gyökér szent, az ágak is szentek.
Ámen.

Ütő Lajos.

A szőlőpásztor kunyhója.

„Az istentelen, ha a göncöl-szekeréig is felépítené az ő házát, mégis csak olyan leszen, mint a kunyhó, melyet a szőlőpásztor csinál”. (Jób könyve 27—18.)

A lélek és szellem utjai gyakran szétváltnak. Érdekszférákban bolyong az egyik, a hit berkeiben szédeleg a másik. Ritkán találkoznak össze, de ekkor szétválaszthatatlanok, s az egyesített út az örök életre vezet. A szellem a képzelet erejének gyorsröptű szárnyain végtelen helyeket szalad be, s ilyenkor gyakran nyűg rajta a lélek folyton siránkozó hangja. A jövőt rajzolja szüntelen, a reménység mosolygó ajka mindig biztatóan piroslik feléje, s hogy elérhesse kitűzött célját, az eszközök megválasztásában nem habozó soha. Elvakultságában, mint fénylepke a lámpaláng körül, elszédül néha egészen, de gyakorta, ha belevesz sem bánja, ha vércsepp is száradt barnult kezére, csak haladjon szüntelen előre. Gondol életjavakra, élvezetre, családra, nagy örökségre, csak Istenre nem. Ez a szellem, az elme munkájának különös utja, melyen míg halad, a lélek félrefordulva sohajtozik, s várja a pillanatot, míg egyszer reá is esik majd a szellem fénye. Évszázadok igazolják ez állításokat, melyeknek szellem harca más-más nevet visel. A vallással szemben ez mindig fennállott s a theizmus, vallástalanság, hitetlenség, istentelen gondolkozás néven ismeretes. Ahogy most akarunk foglalkozni vele, a „kétkedés” sötét felhője alá tereli gondotatainkat.

Az öreg Jób élettapasztalata vezet e gondolatra. Ő, kit annyira meggyalult az élet, mikor egymásután jön híradás a felgyult javakról, meghalt gyermekekről, ki teljesen magára maradt nehéz betegségével, s míg bőrét cserépdarabokkal dörzsölte, s könnyezve nézte barátait, addig a megingathatatlan hit szavakat csalt ajkára s még akkor is a kételyt ostromozva szólott: „az istentelen, ha a göncölszekeréig is építi palotáját, csak olyan lesz, mint a szőlőpásztor egyszerű kunyhója”. S míg a hit a maga megingathatatlan erejével ezt hirdeti, addig a feleség egyre döngeti a hitnek falát: átkozd meg az Istent s halj meg”.

Ő látta a magas palotát, melyet körülötte az örök kétke-

dés szelleme felépített, látta, hogy a kivilágított termek ablakából mint vigyorog feléje a kétely, s látta a kinyújtott karokat, melyek a tömeg felé integetnek: ide gyűjjetek e helyre, a szellem örök fénye itt világít, itt nincs üres hit, lelki kérkedés, csak a kézzelfogható igazság fészke e hely. És sereglének feléje, nyomul a tömeg, alig tudja megállítani a megmozdult csoportot egy-egy lerongyolódott próféta: térjete meg, mert elközelít majd a mennyeknek országa. Ezek után a próféták után kiáltoz Jób is: Ne féljete, „az istentelenek ha a göncölszekeréig is emelik palotájukat, csak olyan az, mint a szőlőpásztor egyszerű kunyhója”.

Ott egy teremben a tagadás örök szelleme hatalmas asztalok mellett ül, egyre rázza fejét s semmit sem hisz, mely a tudás határán kívül fekszik. A másik teremnek „kétkedésben” ülő alakjai hallják a lélek szavait, de hinni nem tudnak neki. Néha éjszakák lámpafénye a reggelbe nyúlik, s még mindig ott ül a fáradhatatlan szellem soha nem szunnyadó kutatása, s épül magasabbra a palota; míg az egyszerű szőlőpásztorkunyhó lakója csendesen alszik. A hold szelid fénye ezüstözi arcát s égi kezek festegetik a lélek nyugodt álmát.

E paloták körül állottak meg a próféták villogó szemekkel, s mikor a kétely már az erkölcsi élet teljes lerombolását is magával vitte, bátor ajakkal kiált be a mindent tagadó szellem felé: „neked nem szabad azzal az asszonnyal élned”. (Herodes) Itt áll meg az egyszerű Názáreti is e Bábel tornya alatt s míg kihallatszik a szellem féktelen tivornya, addig ő csendben hirdeti: „Szeresd az Istent, s szeresd felebarátodat”. Hányan elbuktak már ez egyszerű férfiak közül, kik föl mertek nézni e magas palota ablakára.

A kétkedés palotája most is épül. Most napjainkban, mikor a vallástalanság orgiává züllött, mikor a végletekig hajszolt létküzdelem, önérdek minden egyébre figyel, csak a válásra nem, de igaza van azért a szenvedések vasláncából kiemelkedő Jóbnak: ha a göncölszekeréig emelik is fel palotáikat, csak olyan az, mint a szőlőpásztor egyszerű kunyhója”.

Eltávolodott Isten az embertől. Jézus csak egy lerongyolódott koldus, gazdaságban dűskáló követői között. Ez mindig így volt. Ha a múltban le tudták rombolni a göncölszekeréig emelkedő magas palota falait, úgy a jelenben is — hisszük — hogy nem több ez mint a szőlőpásztor egyszerű kunyhója.

Ez a szellem különálló útja a kételyek palotája felé.

És a lélek útja? Az a pásztor kunyhójához vezet. Ide tér be valahányszor pihenni akar s Istenéhez imádkozni kész. Itt nem zavarja senki, s társaloghat teremtmőjével.

Ne feledjük, hogy ami a világban, a nagy Egyetemben történik, s végbemegy, az kicsiben minden ember élettörténetében ismétlődik.

A lélek és a szellem útai különbözők, különösen a fiatal korban. Ilyenkor a leghajlandóbb a szellem az uralkodó áramlatokból fölépíteni az istentelenek palotáit, a göncölszekeréig, de eljön az idő, mikor önmagában az öreg kor elismeri, hogy e palota nem több a szőlőpásztor kunyhójánál.

Boldog az ember, mikor hitének egyszerű kunyhója, a „vallás” pásztorkodó háza palotává emelkedik a lélekben, s ebben helyezheti el a legszentebb oltárt, melynek lábainál szive érzéseivel áldoz.

Igy egyesül a lélek és szellem útja, s e találkozásnál emelkedik emberi méltóságára az ember.

Legyen minden keresztény, az egyszerű pásztorkunyhó jámbor lakója... s így legyen valláserkölcsi lényé.

Ütő Lajos.

